se. A továbbiakban a felkért csoportok elkészítik a konferencia által meghatározott szakmai anyagokat. A program célját csak úgy érheti el, ha az oktatócsomag eljut mindazon pedagógusokhoz, akik azt napi munkájuk során használják. Ez természetesen sokszorosítást, stb. jelent, amelynek komoly költségkihatásai is vannak. Terveink szerint az oktatócsomag egy olyan komplex anyag kell, hogy legyen, amely az oktatás minden szintjét felöleli az óvodától az egyetemig és kiterjed a továbbképzésre is.

TRENCSÉNYI LÁSZLÓ

Tanulás - felfedezéssel

Módszertani továbbképzés holland segítséggel

1991 nyarán Hollandiában rendezték meg a *IX. Tehetség Világkonferenciát*, melyen egy speciális terület - a hátrányos helyzetű tehetséges gyermekek - fejlesztési lehetőségeinek megyei gyakorlatát mutattam be.

E rendezvényen adódott alkalmam kapcsolatba kerülni az *amszterdami Általános Főiskola Tanárképző Karának* munkatársaival, képzési redszerükkel, elgondolásaikkal. Ekkor ismertem meg a *Hanneke F. Teekens* és csoportja által a *Kelet-Európai Együttműködési Program* keretében készített továbbképzési programot. A holland kormány és a *Bács-Kiskun Megyei Pedagógiai Intézet* támogatásának köszönhetően november 19-22. között, regionális tanfolyam keretében ismerhették meg kollégáink e project alkalmazási lehetőségeit.

A szerzők célja, hogy gyakorlatilag használható támogatást nyújtsanak az alapfokú oktatás megújítására oly módon, hogy a különböző iskolai osztályok földrajz, biológia, egészségnevelés és történelem tárgyaihoz ötleteket és szakdidaktikai tanácsokat adnak. Alaptételük, hogy az érett, társadalmilag megfelelően funkcionálni képes állampolgárok formálásában jelentős szerepet kell biztosítani a sokoldalúság számára. Ezzel összefüggésben az emberrel és a társadalommal foglalkozó tárgyak tananyagválasztása és didaktikai munkaformái mindenekelőtt a tanulás felderítő és felfedező aspektusaira irányulnak és kevesebb figyelmet szentelnek a kész ismereteknek. Az ezzel kapcsolatos egyes döntéseket a tananyag függvényében hozzák. A tanulók a fejlesztési folyamatban megtanulják, hogyan kell saját cselekvéseiket interpretálni és értékelni, választásokat eszközölni és döntéseket hozni, figyelembe véve a másik embert és felelősséget érezve a környezetük iránt.

A szerzők a tantárgyak közötti integrálás lehetőségeit is bemutatták. Például az *Élet egy szigeten* téma mind a négy tantárgy anyagában megtalálható. A 7-8. osztályok számára készült anyag a sziget térképéből, egy sor, a térkép használatára vonatkozó javaslatból és háttérinformációkból, valamint a tanároknak szóló útmutatásokból áll.

A feladattal kapcsolatos helyzeteket úgy választották meg, hogy a hangsúly a "természet" és az "ember" érdekeinek lehetséges ütközésein legyen. Hogyan jön létre egy társadalom, és milyen következményei vannak ennek a környezetre? Mikor, milyen megfontolások játszanak szerepet? Milyen érdekek forognak kockán, milyen választások állnak előttünk, hogyan hozunk döntéseket? Az *Érdekek, érdekek...* című rész kérdései és feladatai azt a célt tűzik maguk elé, hogy a tanulók mélyebb betekintést nyerjenek azokba a különböző érdekekbe, amelyek a emberek cselekedeteinek mozgatórugóit adják; szembesüljenek azzal a ténnyel, hogy ezek az érdekek nem mindig egyeztethetők össze, így választani kell közöttük. A feladatsor második részé-

ben mélyebben megvizsgálják a döntések következményeit, azok természetre gyakorolt hatását és döntéshozatalaink módját. A *Mit hoz a jövő?* című részben mind a rövid, mind a hosszú távú következmények napirendre tűzhetők. Fontosnak tartják annak beláttatását, hogy az egyik területet érintő változások más területeken is változásokat hoznak, s hogy a növekedés és a fejlődés nem csak jó vagy szükséges lehet. A negyedik, *Add meg a véleményedet* című részben a tanulók kifejthetik nézeteiket a különböző érdekek mögött álló különböző gondolkodásmódokkal kapcsolatban.

Az egyes tantárgyak felkészítő foglalkozásain részt vevő pedagógusok közös munkálkodás során - saját szigetük átrendezése kapcsán - gyakorolhatták szempontjaik érvényesítését - mint pl. környezetvédők, üzletemberek, muzeológusok stb. -, modellezhették a különböző érdekcsoportokat, az eljárási mechanizmusokat.

A holland munkacsoport reméli, hogy a tanfolyam anyaga elősegíti alapfokú oktatásunk hatékonyabb illeszkedését a nyugat-európai fejlődéshez. Bízik abban, hogy a tanfolyam befejeződése nem lezárást, hanem egy folyamat kezdetét jelenti, párbeszédet a külhoni és a hazai továbbképzési szakemberek, valamint tanár - tanítvány között is. Az általuk kidolgozott modell gyakorlati bemutatásának kiinduló tételét - "A példa tízszer annyit ér, mint az előírás" (Fox) - igazolni kívánva álljon itt befejezésül az *Élet egy szigeten* téma tanulói anyaga.

1. Érdekek, érdekek

1A Tegyük fel, hogy szeretnél a szigetre költözni. Hol szeretnél lakni a legjobban? Miért éppen ott?

1B Nézd meg jól a térképet és töltsd ki:

- Korábban a gyümölcsös tovább húzódott dél felé egészen a vízig. De ott most egy ..... van.
- A tavon való vitorlázás nagyon kellemes, de nem olyankor, ha minden pillanatban .....
- A szigeten nagyon kellemes lakni, kivéve déli szél esetén, mert olyankor ....
- Minél jobban terjeszkedik a város, annál kevesebb lesz a paraszt .....

Nem mindig lehet mindenkinek a kedvére tenni. Az egyik szívesen vitorlázna a tavon, mialatt a másik repülővel szeretne nyaralni menni. Amit az egyik fontosnak tart, az a másik számára lehet, hogy nem az.

1C Nézd meg még egyszer az 1B feladatot. Milyen különböző dolgokat tartanak fontosnak ezekben az esetekben az emberek?

Egyes emberek szívesen szeretnének néha egy jót vitorlázni, aztán máskor meg repülővel nyaralni menni. Gyakran azonban választaniuk kell: vagy az egyik, vagy a másik. Nekünk például választanunk kell: vagy legyen tiszta a levegő, vagy egy gyár szennyezi a levegőt, de munkaalkalmat teremt. Ezek gyakran nehéz választások.

1D Képzeld el, hogy az osztály alkotja a sziget tanácsát, és ti vagytok a tanács tagjai. A tanácsnak most egy nehéz döntést kell hoznia. Néhány üzletember ugyanis egy üdítőital gyárat szeretne építeni a szigeten. A tanács egy része érzi, hogy mit jelent ez a mai takarékoskodással és munkanélküliséggel teli időkben. Egy új gyár munkaalkalmat és pénzt (adóbevételeket) hoz, bár a zajártalom sem lesz kevés. Éppen ezért tiltakozik egy másik csoport. Máris sok ember panaszkodik a zaj és a bűz miatt. A környezetvédő csoportok szerint ezek ellen tenni kellene valamit.

Gondold át először az alábbi kérdéseket:

- Hol okozná a gyár a legkevesebb kárt?
- Melyik hely a legkedvezőbb az üzletemberek szempontjából, tekintettel az ener

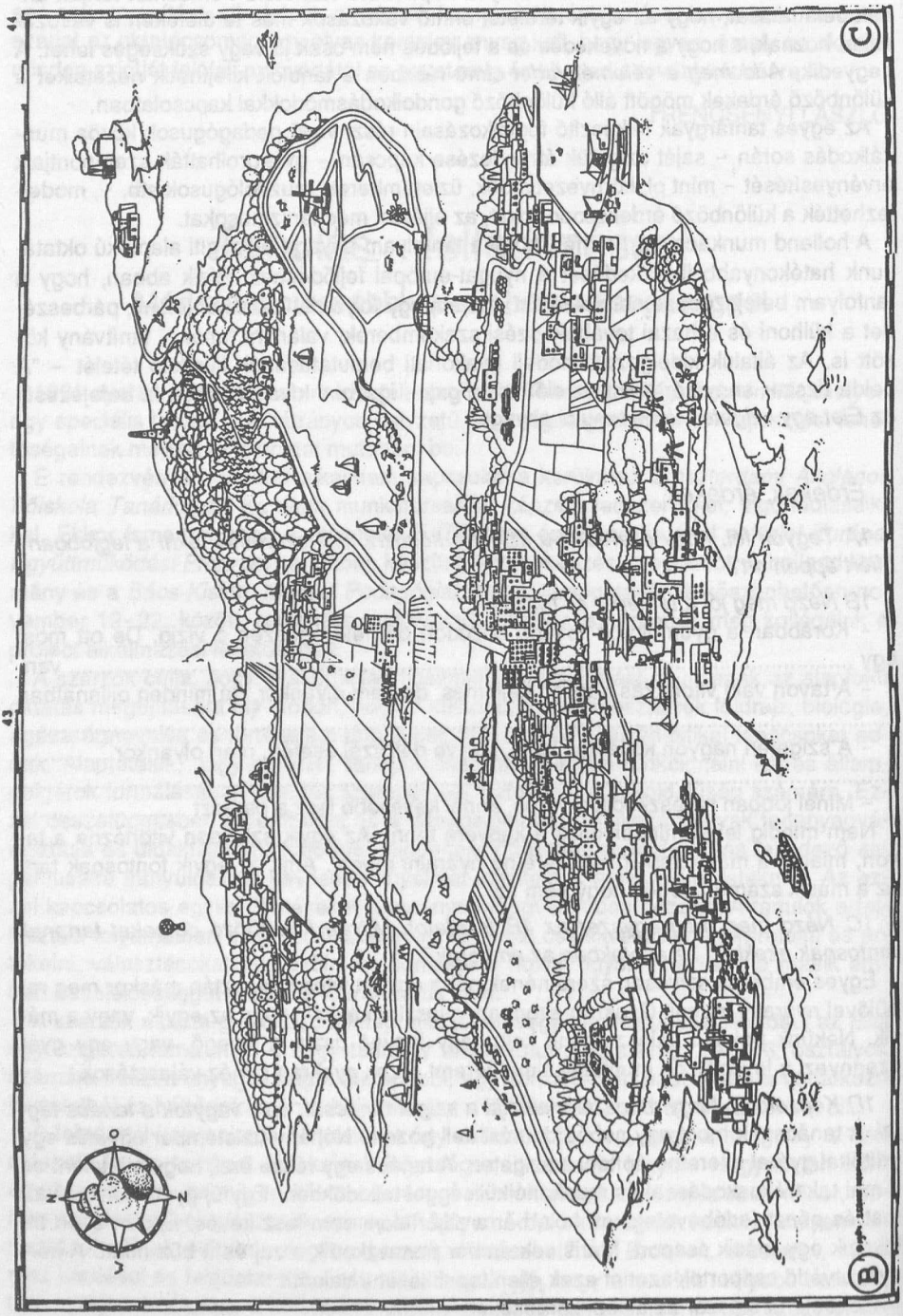
C
B
44
43
O
N
N
J

giaellátásra (elektromos áram), és az alapanyagok és a késztermékek szállítására?
Hozz döntést: *Felépüljön-e a gyár?*

2. Vagy az egyik vagy a másik

Szó van arról, hogy egy katonai gyakorlóteret telepítenek a szigetre. Ezt a sziget észak-keleti részén kellene telepíteni, ahol most még az utolsó érintetlen erdőterület található. Ezt a gyakorlótér telepítése miatt ki kellene irtani. A szigeten sok ember ellene van ennek.

Talán úgy fogod találni, hogy ilyen döntéseket a "legtöbb szavazat számít" elve alapján kellene hozni, úgy, ahogy ez a népgyűlésben is történik. De ha úgy döntenek, hogy egy katonai gyakorlóteret hoznak létre, ennek sokféle következménye lesz azokra az emberekre is, akik eredetileg a döntés ellen voltak.

2A Helyesnek tartod-e, hogy az ilyenfajta döntések a "legtöbb szavazat számít" elve alapján szülessenek?

2B Tudnál-e másik lehetőséget?

2C Meg tudnád-e határozni a térkép alapján, hogy az erdő kiirtásán túl milyen következménye lenne még a gyakorlótér telepítésének a sziget észak-keleti részén?

3. Mit hoz a jövő?

A *B* és *C* lapon adott térképen látható sziget nem túl nagy. Van egy pár falu, van egy városka, egy repülőtér és egy kikötő, vannak rekreációs területek és természetesen vannak utak is. A szigeten meglehetős jómód van: az emberek jó házakban laknak, van elektromos áramuk, folyóvizük és fűtésük. Van elegendő mezőgazdasági terület annak az élelmiszernek a megtermeléséhez, amelyre a szigetnek szüksége van. Az ipar elegendő munkaalkalomról gondoskodik. Így tehát a szigeten élő emberek legfontosabb szükségletei biztosítva vannak.

3A Ha a város terjeszkedik (például azért, mert a lakosság növekszik), a szigeten túl kevés mezőgazdasági terület marad ahhoz, hogy az egész lakosságot táplálhassa. Milyen következményei lehetnek ennek?

3B Ha a sziget lakossága növekszik, nem jut mindenki számára munka. Hogyan oldható meg ez a probléma?

3C Jelenleg elegendő hely van a szigeten a lakosság szabadidejének eltöltéséhez. Mi történne, ha a szigetet felfedezné a turisták nagy áradata? Próbáld berajzolni a térképre azokat a változásokat, amelyeket ez magával hozna.

Úgy gondolod, hogy a tömegturizmus jó üzlet lenne a sziget számára?

4. Mondd el a véleményedet!

4A A munkaalkalom fontosabb, mint a tiszta levegő.
egyetértek/nem értek egyet/nincs véleményem

4B A természet tönkremegy, mert az ember egyre több luxust akar.
egyetértek/nem értek egyet/nincs véleményem

4C Ha úgy akarjuk, van elég lehetőség (pl. napenergia és szélmalmok) arra, hogy a természettel megfelelően törődjünk.
egyetértek/nem értek egyet/nincs véleményem

4D Az ember - végső soron - fontosabb, mint a természet.
egyetértek/nem értek egyet/nincs véleményem

OPPELT JÓZSEFNÉ